

A Múltunk Öröksége Alapítvány Tájékoztatója 2009/2 (22.)

A Marton Jenő-díjjal jutalmazottak 2009-ben

A Múltunk Öröksége Alapítvány által létrehozott Marton Jenő-díjjal kitüntetett diákok száma ismét gyarapodott. Már második alkalommal részesült egy-egy diák ebben az elismerésben azokból az iskolákból, ahol Marton Jenő tanított. A díj átadását Jenő barátunk születésnapjához kötöttük. Ez június 16-a. Ez idő tájt vannak a tanévzáró ünnepségek, így megfelelő alkalom nyílik az átadásra. Ez az esemény az idén június 13-a volt. Sajnos minden iskolában azonos időpontban rendezték, így személyesen nem tudtunk jelen lenni valamennyi ünnepségen.

REZIBEN kezdte pedagógusi pályáját Marton Jenő. Itt már harmadik alkalommal került átadásra a díj a ballagással egybekötött tanévzáró ünnepségen. A nevelőtestület javaslata alapján **Gelencsér Benjámin** részesült a kitüntetésben. Benjámin magatartása, szorgalma példás. Minden évfolyamban kitűnő tanulmányi eredményt ért el. Különösen kiemelkedő teljesítményt nyújtott matematikából, informatikából, biológiából, németből, rajzból. Tanulmányi versenyeken rendszeresen részt vett és szép eredményeket ért el. Nemcsak a tanulmányi munkája, hanem a közösségi tevékenysége is példamutató. Udvarias, őszinte, segítőkész, önértékelése reális. Méltó a Marton Jenő-díjra, melyet felkérésünkre az iskola igazgatója adott át, és a jelenlévők nagy tapsal köszöntötték. Mi is gratulálunk.

KESZTHELY. A Csány László Általános Iskola – ahol Marton Jenő tanított – összevonásra került a Szendreyvel, és az új neve Csány-Szendrey Általános Művelődési Központ Belvárosi Tagiskola lett. Ebben a városban élte le élete nagy részét Marton Jenő, így ismert személyiség volt, akit tiszteltek, becsültek. Nemcsak tanárként, de úttörővezetőként is fáradhatatlanul tevékenykedett tanítványai tudásának gyarapításáért, a szabadidő hasznos és kellemes eltöltéséért. Kötelességünk mindent megtenni, hogy emlékét ápoljuk, megőrizzük. Ezt a célt szolgálja a róla elnevezett díj létrehozása is. Az ünnepségen az Alapítványt **Kalotay Gábor**, a Felügyelő Bizottság tagja képviselte. A díjban a nevelőtestület javaslata alapján **Sass Vivien** részesült. Vivien példás magatartású és szorgalmas tanuló. Humán érdeklődésű, a magyar nyelv és irodalom, valamint az angol tanulmányi versenyek rendszeres résztvevője. Szavaló és helyesírási versenyeken megyei 1-3 helyezést ért el. A Szép Magyar Beszédért verseny terület és megyei 1. helyezette. A osztályközösség vezető egyénisége. Segítőkész, osztályfőnöke mindenben számíthat rá. Nemcsak osztálytársai néznek fel rá, iskolatársai körében is népszerű. Ebben a tanévben öt választották a diákközösség iskolai vezetőjének. Kalotay Gábor örömmel adta át az oklevelet és a pénzjutalmat Viviennek, amit a jelenlévők is nagy tapsal jutalmaztak. Reméljük az iskola kialakított hagyományát a jövőben ez a kitüntetés is gyarapítani fogja, és ebben az iskolában is méltó helye lesz a tanév egyik legnagyobb eseményének programjában.

ZALAVÁR. Közel ezer lakosú, Kis-Balaton menti község, tele történelmi és természeti látnivalókkal. A múltra emlékeztet az iskola neve is – Cirill-Metód Általános Iskola. A két hittérítő emlékét cirill betűs emlékoszlop őrzi. Ebben a községben tanított az 1951-52-es tanévben Marton Jenő. A tanévzáró ünnepségen személyesen nem tudtunk részt venni. Az oklevelet és a pénzjutalmat postán küldtük el. A kitüntetés átadására az *intézmény vezetőjét* kértük fel. A kitüntetett diák **Molnár Márk** volt, aki mindenben megfelelt az elvárt követelményeknek. A jelenlévők, akik között sokan Marton Jenő tanítványai voltak, nagy tapsal köszöntötték a kitüntetett diákot. Mi is gratulálunk.

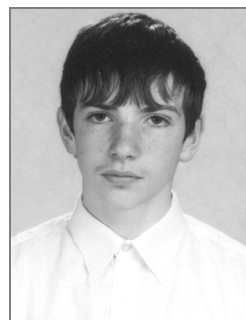
SZENTGYÖRGYVÁR. Itt tanított 1952 és 56 között Marton Jenő. Azóta az iskola önállósága megszűnt. összevonásra került a sármelléki iskolával, így a ballagással egybekötött tanévzáró ünnepségre itt került sor. Alapítványunkat *dr. Nagy Józsefné* nyugalmazott pedagógus képviselte. Nagy élményt jelentett számára az ünnepségen való részvétel, melyre így emlékezik vissza: „A Marton Jenő-díj átadása a ballagási ünnepség keretében történt. Így nemcsak az iskola, hanem az egész Sármellék ünnepe volt, amin megjelentek Sármellék vezetői is. Az ünnepség mind tartalmában, mind formájában kiemelkedő volt, amely egyaránt emelte a díj és a díjazott presztízsét. Ebben a tanévben **Hetesi Martin** szentgyörgyvári diák részesült a kitüntetésben. Martin szorgalmas, kiváló tanuló, példás magatartású, szolgálatkész diák. Társainak mindig kész segíteni, tevékenyen részt vesz a közösségi munkában, valóban méltó a kitüntetésre, melyet meghatódva vett át, és a jelenlévők nagy tapsal köszöntöttek. Külön említést érdemel az egész rendezvény tartalmi töltete, magas érzelmi hőfoka. Itt minden a gyerekekről szólt, értük, az általuk végzett munkáról, a közösen leküzdött nehézségekről és az együtt elért sikerekről. Az iskola kialakított hagyományai között méltó helyre került a Marton Jenő-díj.” Az Alapítvány kuratóriuma nevében köszönjük minden közreműködő segítségét, és ismételten gratulálunk valamennyi kitüntetettnek.

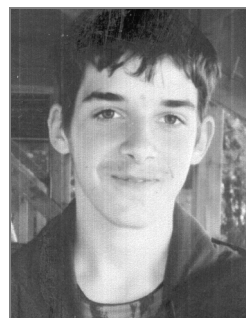
Gelencsér Bejámín
Rezi

Sass Vivien
Keszthely

Molnár Márk
Zalavár

Hetesi Martin
Szentgyörgyvár

Magócsi Károlyné
a kuratórium tagja

SÜRGET AZ IDŐ!

A szavak elrepülnek, az írás marad – mondták már a rómaiak is.

Az úttörőmozgalom tárgyi emlékei a rendszerváltás során – főként az egykori muszájkatona pedagógus-úttörővezetőknek és gyáva, köpönyegfordító igazgatóknak köszönhetően – sajnos jórészt megsemmisültek. Hasonló sorsra jutott a köztéri úttörőemlékek (emléktáblák, kopjafák, stb.) zöme is.

Az emlékbombák vad dühükben igyekeztek mindent megsemmisíteni, ami az úttörőmozgalomra emlékeztet. De a fejekben és a szívekben élő emlékek kitörölhetetlenek!

Kedves Vezetőtársam! Ugye Te is felidéztél már jó párszor ezeket az emlékeidet? Azt is tudod, hogy életvéneink száma a szeszélyes Sors kezében van, és nem tudjuk, hogy meddig mesélhetünk még ezekről az elmúlt eredményes-munkás évtizedeinkről... Ezért sürgősen fogj tollat és *írd le úttörő emlékeidet*:

- mikor, hogyan kerültél az úttörőmozgalomba,
- milyen beosztásokban dolgoztál,
- melyek azok az események, amelyeket különösen jelentősnek tartasz stb.

Ezeket és még sok egyéb dolgot írd le, meséld el most még csak a papírnak – de így örökítsd át a Jövőnek. Múltunk Öröksége Alapítványunk nevében is hirdeti, hogy célunk a pozitív, nemzeti értékek feltárása, megőrzése és lelkesítő példaként való felmutatása. Erre a mai értékválságos, „vadkapitalista” időszakban különösen nagy szükség van. Ezért is kezd felerősödni az a „társadalmi nosztalgia”, amely napjaink negatív gyermekpolitikai jelenségeivel (magárahagyottság, gyermekbűnözés, agresszivitás, drogozás stb.) szembeállítja az egykori úttörőmozgalom sokféle gondoskodó, fejlesztő tevékenységrendszerét... Nem kell tehát szégyenkezni az úttörőmúltunk miatt, hanem joggal lehetünk rá büszkéek. Ezért is meg

kell őriznünk azokat az emlékeket, amelyek eddig még megmaradtak. Ezért kell rendeznünk a meglévő dokumentumokat, elismerő kitüntetések, fényképeket stb. Lehet, hogy jelenlegi környezeted nem értékeli úttörővezetői munkádat, amelyet „másokra pazaroltál”, emléktárgyaidat pedig kidobandó „ócska kacat”-nak tartja. Sok vezetőtársunk értékes mozgalmi hagyatéka került már a szemétkosba ahelyett, hogy a pedagógiai gyűjteményeket gazdagította volna. Ezért arra buzdítunk, hogy mielőbb rendezd össze ezeket a megőrzendő kincseket és add át a helyi vagy regionális múzeumnak, ahol biztosított az anyag szakszerű tárolása. Ugyanitt biztosított az is, hogy az érdeklődő kutatók, vagy később valamely családtag megismerhesse tevékenységedet és 100 év múlva is büszkén hivatkozhasanak Rád.

Legyél arról is meggyőződve, hogy a Te úttörővezetői munkád is hozzájárult ahhoz, hogy annyi gyerek oly sok élményben részesülhetett, és ők, amíg élnek hálával gondolnak Rád. Az emlékeink leírása azért is fontos, mert a rendszerváltás után előbújt „történészek”, hitvány párt-percemberkéik hazug torzításaival szemben az objektív igazságot kell rögzítenünk. Elő hát az írószereket és tessék írni! Lehet, hogy csak mozaikok jutnak az eszedbe. Nem baj, hiszen ezek is értékes mozgalmatörténeti drágakövek, hasznos adalékok lehetnek országos szintű programok visszaigazolásaként vagy a helyi közösség életének meghatározásában. Egykor a mozgalom önzetlen munkása voltál – legyél most a történetírója!

Dr. Tóth József

Pályázati felhívás!

A Múltunk Öröksége Alapítvány pályázatot hirdet *Marton Jenő Emlékére* egykori és mai úttörővezetőknek az alábbi témákból:

- Hogyan emlékszem Marton Jenő (1922-2005) tanárra, úttörővezetőre?
- Az úttörőcsapat megalakulása abban az iskolában, ahol egykor tanítottam
- Szülők segítsége úttörőcsapatomnak
- Tárgyi-, írásos emlékek az úttörőmozgalom korai időszakából (1946-1949)
- „Boldog nyarak” – visszaemlékezés táborozásaimra (úttörő, ifivezető, úttörővezető)
- Szakági tevékenység az úttörőmozgalomban, egykori úttörőcsapatomban (úttörővasutas, -postás, víziúttörő; kulturális és sporttevékenység, TTÚSZ)
- Mit jelent számomra Csillebérc?
- Emlékeim Zánkáról...

A pályázatok terjedelme maximum 5 gépelt oldal (mellékleten kívül).

Beküldendő 2010 május 1-ig

levélben dr. Tóth József, 1125 Budapest, Trencsényi u. 48.

vagy e-mailben: Révész György revesz.gyorgy@gomba.hu címre.

Eredményhirdetés 2010. június 19-én lesz.

A pályázatokat megőrizzük, nem adjuk vissza!

A Múltunk Öröksége Alapítvány kuratóriuma

OROSZ NYELVI VERSENY

A Múltunk Öröksége Alapítvány, a Régiók Interkulturális és Orosz Nyelvi Egyesülete, a budapesti Orosz Kulturális Központ, a budapesti «Orosz Kurir» és a Xántus János Idegenforgalmi Gyakorló Középiskola kétfordulós, orosz nyelvi versenyt hirdetett középiskolás diákok számára.

Összesen beérkezett 15 jelentkezés a versenyre: 14 diák dolgozata és a hozzá tartozó jelentkezési lap, illetve 1 jelentkezési lap dolgozat nélkül. A versenyszabályok értelmében a beérkezett 15 pályázatból 13 érvényes, kettő érvénytelen.

Mind a 15 versenyzőt értesítést kapott arról, hogy elfogadták vagy elutasították a pályázatát.

Az érvényes 13 dolgozat jelenleg elbírálás alatt van, háromtagú szakmai zsűri javítja, és ötven pontos skálán értékeli a pályamunkák eredményeit.

A verseny második fordulója a budapesti Xántus János Idegenforgalmi Gyakorló Középiskolában kerül megrendezésre *2009. november 18-án*, szerdán. (Cím: 1055 Budapest, Markó u. 18-20. Nyugati pályaudvar metróállomáshoz közel). Az egynaposra tervezett forduló két fő részből áll, vagyis a továbbjutott versenyzők egy nyelvtani (nyelvismereti) teszt és egy szóbeli szabad, önálló beszédprodukció formájában (írásos segédanyag nélkül) adnak számot orosz nyelvi tudásukról a zsűri tagjai előtt. A nyelvtani tesztet egy órán, azaz 60 percen keresztül írhatják a versenyzők, a szóbeli feleletekre tanulónként mintegy 6-8 perc áll rendelkezésre. Az önálló beszédprodukciót, illetve kötetlen beszélgetést az alábbi tíz témakör köré lehet csoportosítani, amelyekből a tételek is kialakításra kerülnek:

1. Lakóhely (város, megye, ország);
2. Barátság (barátok, rokonok, ismerősök);
3. Kultúra (színház, mozi, TV, rádió, internet, orosz és magyar ünnepek);
4. Szabadidő (kirándulás, sport, szórakozás);
5. Család (szülők, nagyszülők, testvérek, rokonok);
6. Iskola (tanulás, osztálytársak, továbbtanulási elképzelések);
7. Moszkva (általános tudnivalók, nevezetességek, látnivalók);
8. Szentpétervár (általános tudnivalók, nevezetességek, látnivalók);
9. Aranygyűrű városai (általános tudnivalók, nevezetességek, látnivalók);
10. Magamról (külső és belső tulajdonságok, jelenlegi tevékenység, tervek a jövőre nézve).

A megadott téma (tételek) kiválasztása a tanuló részéről húzással történik, minden versenyző egy tételt (kérdést) húz. Mintegy 2-3 perces gondolkodási idő után a bizottság előtt írásos segédanyag nélkül, 6-8 percben, orosz nyelven kifejti a kihúzott témával kapcsolatos mondanivalóját, és válaszol a bizottság tagjai részéről a témakörrel kapcsolatosan feltett néhány kérdésre. A verseny végeredményét a két forduló alapján az egyes részeredmények (esszé, nyelvtani teszt, szóbeli felelet) összesítésével határozza meg a szakmai zsűri, és pontozással alakítja ki a versenyzők közötti sorrendet. Az első helyezett tanuló 40.000 forint, a második 30.000 forint, a harmadik helyezett 20.000 forint pénzjutalomban részesül, amelyet könyvvutalvány formájában nyújtunk át.

A versenyhez kapcsolódóan, a második forduló zárásaként, kulturális programot is biztosítunk a résztvevőknek: az eredményhirdetést követően Vlagyimir Viszockij dalaiból mintegy egyórás orosz, illetve magyar nyelvű zenei összeállítás lesz hallható élő koncert formájában.

Az egynapos budapesti forduló során a vetélkedőn résztvevő diákok és kísérő tanáraik is teljes ellátásban részesülnek (ebéd, vendéglátás).

Dr. Viczai Péter

A Magyar Úttörőmozgalom történeti kronológiája

Hatvan éve történt

1950

Január 3 – 6. Helyi csapatgárda találkozókat rendeztek az úttörőcsapatokban.

Január 21 – 27. A DIVSZ Végrehajtó Bizottsága Bukarestben tanácskozott. A tanácskozás határozott arról, hogy *június elsejét* a jövőben a gyermekek védelméért, jogaiért folytatott harc napjaként fogják ünnepelni.

Február 22. Az Országos Úttörőelnökség határozatot hozott. *„Ahol nincs elég ifi a rajvezető feladatok ellátására, ott a legfeljebb 8. osztályos úttörőket is be lehet állítani.”*

Február 28. A MINSZ Országos Elnöksége határozatot hozott *„A dolgozó ifjúság egységes szövetsége megalakítása”* címmel, és meghatározta a választással kapcsolatos politikai feladatokat.

Március 1 – 3. A tantárgyi szakörvezetők országos tanácskozását rendezték meg Budapesten.

Március 16. Az Úttörő Központ a csapatvezetőkhez intézett levelében javasolta, hogy a tanulmányi munka helyi értékelésére április 4-én kerüljön sor, és ekkor adják át a jutalomzászlókat és a vörös nyakkendőket is.

Március 23. Az MDP Politikai Bizottsága a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban mutatkozó *„ellenséges tevékenységgel”* kapcsolatos határozata az úttörőmozgalom számára többek között a következő feladatokat határozta meg: *„...fokozza a klerikális reakció elleni harcot...A munkás és dolgozó parasztszármazású tanulóknak nyújtson a mozgalom maximális segítséget tanulmányi munkájuk megjavítása érdekében...”*

Május 1. Az egységes ifjúsági szövetség alakuló kongresszusának tiszteletére az úttörők körében jó tanulási versenyt hirdettek.

Május 14. Az Úttörő Központ által kiadott program alapján az úttörőcsapatokban csapatgárdista értekezletet tartottak, melyeken a csapatgárda szerepének és felelősségének erősítéséről tanácskoztak.

Május 15. Az Úttörőmozgalom Intéző Bizottsága felhívással fordult az úttörőkhöz, melyben kérte, hogy az egységes ifjúsági szövetség kongresszusáig *„fokozzák”* a tanulmányi munkájukat, javítsák eredményeiket.

Május 31. Az Úttörőmozgalom Intéző Bizottsága határozatot hozott, hogy a kongresszusi tábortűz napjától – június 18-tól – valamennyi úttörő viselheti a vörös nyakkendőt.

Június 1. *„A szombathelyi Rákosi zászlós úttörőcsapat versenyre hívta ki az ország valamennyi úttörőcsapatát az ifjúsági egységesítő kongresszus alkalmából. Versenypontok: a tanulmányi eredmény 0,2-es javítása, a késések teljes megszüntetése, és a sugás kiküszöbölése.”* – adta hírül a Pajtás c. lap.

Június 7. Az úttörőcsapatokban központi körlevél útmutatásai alapján csapatgárdista összejövetelt tartottak, ahol megvitatták, hogy a helyi körülmények figyelembevételével hogyan készüljenek az egységes ifjúsági szervezet alakuló kongresszusára és az ünnepélyes csapatgyűlésre.

Június 15. A MINSZ Országos Elnöksége levélben hívta fel a 8. osztályos úttörők figyelmét arra, hogy mozgalmi tevékenységüket az egységes ifjúsági szervezetben folytassák tovább.

Június 17 – 18. Az egységes ifjúsági szervezet, a DISZ alakuló kongresszusa alkalmából országszerte úttörőcsapat gyűléseket tartottak. Az úttörőcsapatok táviratban üdvözölték a tanácskozást, és kötelezően meghallgatták Rákosi Mátyás ifjúsághoz intézett június 17-i rádióbeszédét.

Augusztus 28. A városokban, járáásokban úttörő-csapatvezetői értekezleteken értékelték a nyári munkát és ismertették a következő időszak iskolai feladatait.

Szeptember 1 – 30. Az LMHK második szakaszában az úttörők a technikai és ügyességi sportágakban versenyeztek.

Szeptember 3 – november 7. A tanév kezdetével az úttörőcsapatok

ban központi utasításra tagtoborzási akciót szerveztek. A célkitűzés szerint az általános iskolások 90%-át akarták az úttörőmozgalomba beléptetni.

Október 1 – 30. A *Jó tanulással előre hazánkért!* Tanulmányi versenymozgalom keretében az úttörőcsapatokban tanulópárokat, tanulóköröket alakítottak, tantárgyi rajgyűléseket tartottak, valamint *„harcot indítottak”* a hiányszások ellen. (A jelentős mezőgazdasági tevékenységet folytató vidékeken ősszel és tavasszal a felső tagozatos tanulók 30-40%-a is hiányzott az otthoni munkavégzés miatt.)

Október 5. Az MDP Politikai Bizottsága értékelt az úttörőmozgalom munkáját, és határozatot hozott a további tevékenységre. Javasolta a tanulás központi kérdéssé tételét, az egyéni tanulás helyett a közösségi tanulási formák bevezetését, a politikai nevelés közvetett formáinak (pl. technikai érdeklődés), módszereinek alkalmazását.

November 18. A DISZ Központi Vezetősége elfogadta a DISZ szervezeti szabályzatát, melyben többek között részletezte, hogy *„Mint olyan szervezetnek, melynek hivatása a serdülő ifjúság nevelése, a DISZ feladata a Párt irányítása alapján az Úttörő Mozgalom vezetése.”*

November 29. Az Úttörőmozgalom Intéző Bizottsága a Pajtás c. lapban közzétett felhívásában a J. V. Sztálin 71. születésnapjának ünneplésére szólította fel az úttörőket.

December 21. J. V. Sztálin 71. születésnapjának ünnepe alkalmából az úttörőrajok értékelték békemegbízgatásuk és vállalásaik teljesítését. Újabb felajánlásaikat albumban rögzítették, és Sztálin csapatfalakat készítettek.

Dr. Nádházi Lajos A Magyar Úttörőmozgalom történeti kronológiája 1945-1998 c. munkája alapján összeállította Jelenics József

Emlékezés Ságvári Endrére

*Elhangzott 2009. július 27-én
Budapesten, a II. kerületi Remiz
cukrászdánál*

Tisztelt Emlékezők! Kedves Barátaink!

Ezen a napon és ezen a helyen általában Ságvári Endre illegális szervező munkájáról, az ellenállási mozgalomban vitt vezető szerepéről és végső fegyveres helytállásáról szoktunk beszélni. Én is ezt tettem egy évvel ezelőtt. Az akkori emlékbeszédből két gondolatot megismételnék:

Nem lehet a nemzeti ellenállás harcosai közül mai pártok és csoportok ízlése szerint mazsolázní.

Aki Ságvárit támadja, az Kiss János altábornagyot és Bajcsy-Zsilinszky Endrét is támadja!

A mai megemlékezésen azonban egy másik szempontra szeretném felhívni a figyelmet: *Hogyan lett Ságvári Endre a szocialista ifjúsági mozgalom karizmatikus vezetője?* – vagyis tanulmányozzuk nagyobb figyelemmel Ságvári tevékenységét, módszereit a legális és fél-legális időben, a harmincas és az első negyvenes években.

Fontossá és időszerűvé teszi ezt, hogy a jobboldal, és különösen a radikális szélsőjobboldal egyre erősebb befolyást gyakorol a tizenévesekre és a fiatal huszonévesekre – hamis történelmi párhuzamokkal, történelmi jelképek hamis értelmezésével, leegyszerűsített kirekesztő jelszavakkal. A magyar baloldalnak és szervezeteinek elemi kötelessége, hogy törekedjék megóvni a serdülő és ifjú nemzedéket az „ordas eszméktől”.

Miben áll Ságvári varázsa?

Mindenekelőtt *személyiségében*. Kiemelkedően intelligens, széleskörűen művelt fiatalember volt.. Kiváló kapcsolatteremtő képességekkel, baráti érintkezési stílussal és nem utolsósorban sportbeli ügyességével és fizikai erejével is követésre méltó példává válhatott.

Milyen módon tudta megnyerni a fiatalokat? Hogyan tudott tartósan hatni rájuk?

1. Valódi baráti közösség kialakításával.

Az egykori harcostársak és a hozzátartozók számtalan történetet tudnak mesélni Ságvári segítőkészségéről, az ifikkel való törődéséről. Sok évre

emlékezetes marad számomra az a történet, hogy az egyik ifi gondban volt, mert politikai okokból bebörtönzött menyasszonya a napokban fog szabadulni – hogyan tegye ezt emlékezetessé? Ságvári segíteni akart, de nem volt éppen pénze – eladta az óráját, hogy néhány tíz pengővel hozzásegítse a fiút, hogy új ruhát vehessenek a lányának, és egy jó vacsorával ünnepeljék meg a szabadulást. De sok hasonló történet került az olyan filmek forgatókönyvébe is, mint a „*Harminckét nevem volt*”, vagy a „*Fiúk a térről*”.

Érdekesekek, szellemileg is vonzók voltak az ifi-összejöveletek. Legendássá vált a *Gulliver-játék*. Gulliver, aki „Munkásországból” jött látogatába, nemcsak mesélt, hanem mindenfelét lehetett kérdezni tőle. A mai pedagógia szaknyelvén ezt interaktív politikai, vagy kulturális foglalkozásnak hívják.

És a kirándulások! Szabad mozgás a természetben, szabad beszélgetés egy távoli tisztáson, miután sikerült „lerázni” a követő csendőröket...

Nézegettem a régi csoportképeket. Ugyanolyan életszerető, őszinte arcok, akár a maiak. Csak a ma használatos rovátkolt gumitalpú helyett szöges bakancsot viseltek... Ők sem hajnaltól estig „osztályharcot vívtak”; ők is el akarták rendezni a maguk életét, de tudták, hogy ez csak sokára oldható meg vágyaik szerint.

Sajátos rítus volt a „kolkaja”. Szokásban volt az ifik és a cserkészek kirándulásain, a népi kollégiumok szoba-szövetkezeteiben és a börtöncellákban is... A közösségi érzés meggyőző kifejezője és erősítője volt. Erdemes elgondolkodni róla. Újraélesztését valószínűtlennek tartom, mert alapja nem csak a közösségi érzés, hanem a *közös szegénység* is volt. Ma már más világot élünk.

2. Feladatokkal a közösségért való tettek

A szocialista ifi-csoportok *nem önképzőkörök, vitakörök voltak*. Azok a fiatalok, akik a közösségben megismerték a társadalmi valóságot, *tenni is akartak*. Kevesen voltak, a csoportok vezetői tudták, kit milyen mértékig lehet bevonni kisebb vagy nagyobb kockázatú akciókba: Népszava-agitáció, kilakoltatás elleni tüntetés, majd éjjeli falfestés, röpcédulázás. A legelszántabbak eljutottak a Tompa utcai nyilasgyűlés szétzavarásához is.

A fiatalok láthatták, hogy nehéz a

harc, de egy-egy lépésnyi eredményt el lehet érni.

3. A kapcsolatok, a szellemi hatás kiterjesztésével

Ez különösen a háborúellenes mozgalmakban vált fontossá. Tudjuk, hogy Ságvári részt vett az 1941. őszi, majd az 1942. március 15-i tüntetések szervezésében, a Népszava 1941. évi karácsonyi számának előkészítésében. A már illegális OIB kapcsolatot teremtett a népi írók híveivel, a református ifjúsági szervezetek baloldali csoportjaival (szárszói konferencia), a német megszállás után a *Magyar Front* nevében szervezte az ellenállást.

Mindez a jelen számára is az egyik legfontosabb tanulság.

Nem elég agyonpolitizált és agyonmediatizált társadalmunkban néhány tömegrendezvényen hallatnunk a szavunkat. Szükséges, hogy a MEASZ, a NIT és a demokráciát védelmező többi szervezet is folyamatos, hosszú távra tekintő tartós kapcsolatot építsen ki a serdülőkorúak és az ifjúság szervezeteivel – figyelembe véve az adott szervezetek sajátosságait.

Megvannak erre a szervezetek, csak ki kell építeni az együttműködést: *Gyermekbarátok Mozgalma, Magyarország Felfedezői Szövetség, Magyar Úttörők Szövetsége*; egyes, meghatározott cserkészcsapatok is. Felnőtt és egyben ifjúsági társadalmi szervezet a *Kossuth Szövetség*, történelmi klubok, filmklubok működtetésére megnyerhető a *Történelemtanárok Egylete*.

Inkább kevesebb helyen alakítsunk ki együttműködő csoportokat; a *űő cél a folyamatosság, a tartósság, a „mélyszántás”* legyen.

Erre a kiterjesztett közösség-szervező munkára, de egybe hatásos tömegrendezvényekre is alkalom szeptember 1-je, a II. világháború kitörésének napja: *70 évforduló!* – de még szeptemberben emlékezhethünk a *varsói felkelés* és a *Szlovák Nemzeti Felkelés* 65. évfordulójára. Ezek augusztusban kezdődtek, de szeptemberben még folyt a harc – és mindkét felkelésben volt szerepe a magyar ellenállóknak is.

Ezekhez az őszi akciókhoz kívánok sok sikert minden demokratikus szervezetnek.

Laurenszky Ernő
a Nagy Imre Társaság
Budapesti Szervezetének képviselője

Radnóti Miklósról emlékeztek Budapesten a költő születésének 100. évfordulója alkalmából

Megkoszorúzták Radnóti Miklós emléktábláját a XIII. kerületi Kádár u. 8. szám alatt

A történelem kalapálta a XX. század egyik legnagyobb lírikusává, azzá, aki az uralkodó eszmék térhódításának ellen tudott szegülni - méltatta Tóth József XIII. kerületi polgármester Radnóti Miklós életútját a költő szülőházánál tartott ünnepi beszédében. Kiemelte, Radnóti mindig megőrizte emberségét, és nem fogadta el az antiszemita bélyeget. Ideje másként olvasni Radnótit, úgy, hogy ne legyen se hős, se mártír, se költő, hanem olyan ember, aki ragaszkodott a hazájához - fogalmazott a polgármester.

Az emlékezés koszorúit és virágait a Kádár utcai emléktáblánál a polgármester mellett a képviselőtestület kulturális bizottsága, a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetsége (MEASZ) XIII. kerületi szervezete, a MEASZ Tábor Bizottság, a Május Elseje Társaság és a Múltunk Öröksége Alapítvány képviselői is elhelyezték.

A XIII. kerületi önkormányzat a Pozsonyi út 1. és a Radnóti Miklós utca 45. számú ház emléktábláinál is ünnepélyes megemlékezést tartott; a Pozsonyi úti lakásban élt 1935-től Radnóti és felesége, Gyarmati Fanni, aki 1999-től a XIII. kerület díszpolgára. A domborműves emléktábla Kiss György Munkácsy-díjas szobrászművész alkotása. A megemlékezésen részt vett a 97 esztendő Radnóti Miklósné, Fifi néni is.

A Radnóti Miklós utca 45. sz. ház falán található a domborműves a tábla, amelyet Schaár Erzsébet érdemes művész készített. (1969-ben, a költő születésének 60. évfordulóján a Sziget utcát nevezték át Radnóti Miklós utcának.).

Radnóti Miklós 1909. május 5-én született Budapesten. Születésekor elhunyt ikertestvére és édesanyja, tizenegy éves korában pedig édesapja is. 1930-ban jelent meg első verseskötete, a Pogány köszöntő, 1934-ben feleségül vette szerelmes verseinek ihletőjét, Gyarmati Fannit. 1935-ben Szegeden magyar-francia tanári oklevelet szerzett, de zsidó származása miatt nem jutott katedrához. 1936-ban tette közzé a Járkálj csak, halálraítélt című kötetét.

1940-ben, majd 1942 júliusától munkaszolgálatos volt, 1943-ban feleségével felvette a keresztséget. 1944-ben ismét behívták, hamarosan a szerbiai Bor melletti lágerbe került, ott írta remekműveit, utolsó eklogáit. Gyalogmenetben jutott el egészen a Győr melletti Abdáig, ahol agyonlőtték. Utolsó verseit exhumálásakor, a viharkabátjának zsebében lévő „kockás” noteszában találták meg.

(Forrás: MTI / Budapestportál 2009.05.06)

Alapítványunk koszorúja az emléktábla alatt

Vesztéseink

„Nem múlnak el ők, kik szívünkben élnek,
Hiába szállnak árnyak, álmok, évek...”
Juhász Gyula

Ebben az esztendőben sok barátunkat, pártolónkat veszítettük el. Májusban a szegedi Szabó Lászlót, júniusban a budapesti Göndör Tibort, augusztusban Szamos Rudolfot és Réthey Prikket Lajost, októberben dr. Nádházi Lajost.

De ki tudja, hogy még kik távoztak el közülünk? Az alapítványunkhoz visszaérkezett postai küldeményekből csak sejtjük, de kinyomozni nem tudjuk. Ezért kérjük kedves pártoló tagjainkat, hogy értesítsenek a szomorú eseményről, ha tudomásukra jut!

Szabó László (1920-2009)

Az egykori szegény sorsú csanádapácai parasztyerek népi kollégista volt. A gyulai Tanítóképzőben, a szegedi Pedagógiai Főiskolán, majd a Testnevelési Főiskolán szerzett oklevelet. Orosházán általános iskolában, gimnáziumban, a szegedi Tanítóképző Intézetben, illetve a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán tanított nyugdíjazásáig. Kiváló pedagógiai képességgel rendelkezett, tanítványait szerette, azok megbecsülték, tisztelték. Sokat törődött a nehéz körülmények között élő fiatalokkal, egyengette tanulmányaikat, figyelte életútjukat. A testi nevelést, a közösségi élet kialakulását minden iskolatípusban fontosnak tartotta. Ő maga is kiváló sportember volt az atlétika és a labdajátékok területén. A szegedi főiskolán töltött éveit alatt is

a maratoni futások egyik országos szervezője, aktív résztvevője volt. Az ott végzett fiatal testnevelő tanárok ország-szerte elvitték tanítási elveit és módszereit: „Ha nincs tornaterem, tornaszoba az iskolában, akkor télen a folyosón, jó időben az udvaron, a sportpályán lehet tanítani az atlétikát, a tornát, a labdajátékokat. Meg kell szeretetni a sportot minden emberrel már gyermekkorban.”

Az úttörőmozgalomhoz is erős kapcsolatok fűzték: volt csapatvezető, járási úttörőtitkár, elnökségi tag, táborvezető, az úttörő négytusa bajnokságok, az úttörő olimpiák szervezője, zsűritagja, elnöke. Emlékeimben maradandó élmény a vele töltött hajdani 29. SzOT-DISz Úttörőtábor Mikosdpusztán, ahol Pálffy Gyula táborvezető helyettese volt. Mi fiatal pedagógusjelöltek és az ott táborozó fiúk sokat tanultunk tőlük. A

gyerekek megismerték és megszerették az úttörő-formaságokat: a sorakozót, a körletrendet, a jelentésadást szemlék és zászlófelvonások előtt, a napirend szerinti foglalkozásokat, a kirándulást, túrázást, a sportot. Olyan labdarúgó csapatot állított össze Laci bácsi a fiatal rajvezetőkől és tehetséges úttörőkből, hogy az 1954-es foci vb alkalmából kiírt vasvári járási tornán győztesek lettünk.

A nagy eseményt, a Futball VB döntőjét, rádióan hallgattuk (televízió akkor még nem volt) és mindnyájan sírva fogadtuk az Aranycsapat vereségét. Az esti táborni hangulatára is rányomta a bélyegét a kudarc..., de emlékünkből ma is él az akkori győzelmek sora.

Alapítványunk pártoló tagjaként részt vett az 1996. évi 50 éves konferencián és 1998-ban a Csillebérci Nagytábor 50 éves évfordulóján, több javaslatot is tett az Úttörőszövetség ügyvivő testületének... Várta Tájékoztatókat, örült a sikereknek... Köszönjük szépen Laci bácsi. Nem felejtünk!

(Szabó Imre)

Göndör Tibor (1924-2009)

„Szerettek benneteket emberek.
Legyetek éberek!”

Julius Fučík

Göndör Tiborra emlékezünk, aki 2009 júniusában, nem sokkal 85. születésnapja után örökre itt hagyott minket.

Göndör Tibor életének tanulsága egyetlen szóval jellemezhető: hűség! Kora ifjúságától haláláig tartó hűség a haladó, a kommunista eszméhez. Haláláig hűséges fia volt e hazának, amelytől pedig nem csak simogatást kapott. Róla elmondhatjuk, hogy már életében megjárta a poklok poklát. Tizenévesen kapcsolódott az illegális mozgalomhoz, megtapasztalta mit jelent a letartóztatás, a vallatás, a rendőri felügyelet, az internálás, a halálmenet. A halálmenet, amely egy Auschwitz melletti munkatáborból vezetett a semmibe. Itt eszméletét is elvesztette, halottnak hitték és kidobták a hullahegyre. Két lágértársa, barátja mentette ki onnan. Ha elfelejtette volna, hogy mi történt vele, fagyástól csonkult lába örökké emlékeztette erre. Neki nem olvasmány, hanem élete

regénye az, ami ezután vele történt. A szlucky szovjet gyűjtőtáborban ismerkedett meg Évával, akivel a több mint 60 évi házasság, szerelmes hűsége kötötte össze. A felszabadulás az új életet jelentette számukra, de nem a megpróbáltatások végét. A felszabadulást két csóró szerelmes köszöntötte, akiknek a táborból hazainduláskor szovjet katonai öltözék jutott. Az új körülményeknek és saját szorgalmuknak köszönhetően mindketten tanulhattak, pedagógusi diplomát szereztek, Tibor matematika-fizika-kémia szakos tanár lett. A Göndör család a pedagógusi hivatáshoz való hűség példája is, hisz mindkét gyermekük ezt a pályát választotta.

A történelem azonban 1956-ban újabb villámcsapással sújtotta őket. Gyermekeik ekkor voltak 2 és 3 évesek. Csodálkozhat-e bárki, hogy azt, amit akkor történt – mint sokan mások – ellenforradalomként élték meg? A bajban nem azt keresték hogyan lehet a hűség kötelékéből menekülni. Évával együtt József Attila egyik verséből merítették erőt:

„Ha beomlanak a bányát / vázazó oszlopok, / a kincset azért a tárnák / őrzik és az lobog.
És mindig újra nyitnák / a bányászok az aknát, / míg szívük dobog..”

Így gondolkodott és tett Göndör Tibor elvtárs. Gazdag mozgalmi életet élt. Haláláig tagja volt a kommunista pártnak, alapító tagja a munkásörökségnek. Aktív részese volt a Gyermekebarát mozgalomnak, tevékenyen dolgozott az Úttörőmozgalom megalakításában, szervezésében. A munkásörökség alapító tagja volt. A Múltunk Öröksége Alapítványnak alakulásától kezdve tevékeny támogatója volt. Még a legutóbbi időben is – mondhatni a szó szoros értelmében két szívgyörcs között is – figyelemmel kísérte a világ eseményeit, ahol tudta kifejtette véleményét.

Göndör Tibor pályája szorosan kötődött a VII. kerülethez, Erzsébetvároshoz, ahol évekig tanított, ahol a kerület pedagógus szakszervezet elnöke volt, majd a tanács oktatási osztályvezetője. Később a Művelődési Minisztériumban dolgozott fontos beosztásban, egészen nyugdíjba vonulásáig. Lelkiismeretes munkáját számos elismeréssel, kitüntetéssel jutalmazták. Tanítványai, munkatársai becsülték, szerették. Göndör Tibor elvtárs elveihez, szakmai meggyőződéséhez keményen ragaszkodó, mégis barátságos, szelíd ember volt.

Vigasztalódjunk a tudatban: Göndör Tibor halálával valami meg is született. Megszületett Göndör Tibor emléke. Míg

családtagjai, barátai élnek, őrzik Göndör Tibor a humanista, kommunista ember emlékét. Mozgalmi végrendeleteként őrizzuk a nagy cseh írótól, a gyászjelentés mottójául választott – és sajnos nagyon időszerű – figyelmeztetést:

“Emberek, legyetek éberek!”

(A nekrológot az Aggod házaspár búcsúztatójának felhasználásával állítottuk össze.)

Szamos Rudolf (1929-2009)

Szamos Rudolf –
a Kántor könyvek
ismert írója –
Szekeşárdon
született 1929.
június 10-én és

Veszprémben hunyt el 2009 augusztus 4-én. Szülővárosa Garay János nevét viselő gimnáziumában érettségizett, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetemen kapott diplomát. A Magyar Rádióan 1950-ben lett munkatársa. Ő alapította meg 1952-ben a Pécsi körzeti stúdiót, majd forgatókönyveket írt a filmgyárnak. Egyik alapítója volt az Élet és Irodalomnak. A Népszabadságnál is megfordult, majd a Vas Népe főszerkesztője lett. Később az Újítók Lapja élére helyezték. Ezután a Hétfői Hírek, majd a Budapest című lap szerkesztősége következett. Tíz évig a Gondolat Kiadó felelős szerkesztője volt, ahol *kuriózumokat* adott ki. Utóbb a berlini magyar követségen dolgozott, utolsó közéleti állomása a veszprémi Napló főszerkesztői széke volt. Végig megőrizte optimizmusát, humorérzékét és segítőkészségét.

(Újsághír)

Réthey Prikkel Lajos (1924-2009)

Augusztus 23-án, 85 éves korában, hosszú súlyos betegség után elhunyt Réthey Prikkel Lajos. A tanyasi tanító fia, a kecskeméti református gimnázium kisdíákja a nyomda előtt egy kerékpáros parasztemberrel ismerkedett meg, aki Veres Péter volt. Összebarátkoztak, és ő is elbiciklizett Balmazújvárosra, megismerte Veres Pétert, és a többi népi író. Részt vett később az 1943-as szárszói konferencián, és mint fiatal egyetemista a cserkészmozgalom vezetésének egyik fontos személyisége lett, olyan mint Göncz Árpád, Klaniczay Tibor. A II. világháború alatt tagja volt a nemzeti ellenállás KISKA

(Folytatás a 8. oldalon)

(Rétthey Prikkel Lajos: folytatás a 7. oldalról)

Táncsics Zászlóaljának, a rákoshegyi fronton meg is sebesült. Befejezván tanulmányait tanárként, majd a Szabó Dezső Népi Kollégium igazgatójaként dolgozott, és a NÉKOSZ-nak egyik oszlopos tagja volt. '48 után különféle tanácsi tisztségekben a VIII. majd a XII. kerületben tevékenykedett. 56-ban részt vett a forradalomban, ezért hosszabb ideig elzárkózottan volt kénytelen élni, utána hosszabb ideig segédmunkás, betanított munkás, később könyvtáros, majd visszaengedték tanítani is. A hetvenes évektől egész sor közéleti szervezetnek volt alapító tagja és motorja. Az egykori népi kollégisták Fényes Szellők Baráti Körének és a Mórícz Zsigmond Társaságnak, a TIT Pest megyei szervezetének. Ezek nemcsak összejöveteleket, vitákat rendeztek, de a határon túli magyarsággal is törődtek, kirándulásaikon építették a kapcsolatokat. Szentendrei tanárkodása alatt úttörő csapatvezető, a Pest megyei úttörőtörténeti bizottság tagjaként és járási TIT-titkáráként tevékenykedett. Honismereti, helytörténeti munkáját többször jutalmazták és kitüntették. Emlékét és példáját megőrizzük.

(Laurenszky Ernő)

Dr. Nádházi Lajos (1928-2009)

Sokunkat megdöbbenett a hír: október 8-án – 81. születésnapja előtti napon – elhunyt Lajos barátunk, az úttörőmozgalom prominens személyisége, Alapítványunk pártoló tagja. Az ifivezetőből lett táborvezető, majd az 1950/51. tanévtől a gyulai-, később a békési járás, végül Nógrád megye úttörőtítkára. A Csillebérci Nagytábor vezetőjeként is dolgozott 1960-63 között. Az országos vezetőképző szakbizottság tagja volt 1959-től 1970-ig, majd 1970-től az úttörőtörténeti bizott-

ságban tevékenykedett. (Barátságunk Csillebércen kezdődött 1960-ban és haláláig tartott. Az úttörőtörténeti bizottságban Záhonyi Ede vezetésével mindketten aktívan részt vettünk. Sajnos a mai napig nem készült el a Magyar úttörőmozgalom történetének monográfiája, amit többen szerettünk volna.)

Az országos elnökség tagja 1972-1984 között, egyben a zánkai Balatoni Úttörőváros főigazgatója is ebben az időben. Ugyan ott a múzeum és könyvtár vezetője 1998-ig, majd nyugdíasként a múzeum munkatársa 1991-ig.

Fontos megbízatásai alatt állandóan fejlesztette tudását. Az egyetemen történelemből és pszichológiából oklevelet, doktorátust szerzett.

Több mint 200 írása jelent meg. Közülük csak az alábbiakat ismertetem: *A magyar úttörőmozgalom történeti kronológiája 1945-1998*, *A magyarországi úttörőintézmények története és adattára 1949-2000*. Mindkettő igen alapos, gondos, szakszerű munkával készült, lektorai és olvasói elismerését kivívták. (Ezekről és több írásáról is örömmel készítettem recenziót több lap számára. *Szloboda Árpáddal és Király Gyulával* jó magam kezdeményeztem, hogy 1975-re elkészüljön Zánka környékének természeti-, történelmi-, irodalmi-, néprajzi lexikona.)

Lajos barátunkat számos kitüntetésben részesítették, közöttük a Munka Érdemrend-, a Haza Szolgálatáért Érdemrend arany fokozatával, az Úttörővezetői-, a KISZ-, a Békéért-, a Gyermekéért Érdeméremmel. Alapítványunk *Marton Jenő Emlékéremmel* tavaly nyáron tüntette ki, amit a „legszebbnek” értékelt elfogadásakor. Az idén a Magyar Pedagógiai Társaság mozgalompedagógiai szakosztálya a *Vasvári Diplomát* adományozta neki.

(Szabó Imre)

Nádházi Lajos méltatása

Dr. Nádházi Lajos ifivezetőként kezdte úttörőmozgalmi pályafutását, és már 22 évesen, 1950-ben szülővárosában, Gyulán, majd a békési járásban úttörőtítkár. 1951-től Nógrád megye úttörőtítkára, majd 1960 és 1963 között a Csillebérci Úttörőtábor megbízott táborvezetője volt. Ezt követően ismét Nógrád megyében dolgozott (tevékenységét 1969-ben Nógrád megye Madách Imre díjával ismerték el), majd 1972-től 1988-ig Zánkán, a Balatoni Úttörővárosban dolgozott, amelynek 12 éven keresztül főigazgatója, majd 1984 és 1988 között a Központi Úttörőmozgalmi Múzeum és Könyvtár vezetője volt.

Szakterületei a gyermekvezetőképzés és az úttörőtörténet kutatás, e témákban számos publikációja jelent meg. Doktori disszertációjának témája Nógrád megye úttörőszervezeteinek 25 éve – 1946-1970. Az 1999-ben megjelent, általa összeállított, A magyar úttörőmozgalom történeti kronológiája c. kötet nélkülözhetetlen forrás a témával foglalkozók számára, a 2006-ban megjelent A magyarországi úttörőintézmények története és adattára c. műve pedig több mint, amit címe jelez: szenvedélyes állásfoglalás.

„Nádházi Lajosban, az úttörőmozgalom történetének szorgalmas kutatójában ... két szándék dolgozik. Aprólékos, pozitívista eszközrendszerrel feltárni-dokumentálni a tényeket. Olykor ez már maga is hitvallás értékű, hiszen a már-már erőszakos módon felejtésre ösztönző „rendszerváltó ideológia” a „detematizálás” büntetésével kívánta sújtani az úttörőmozgalmat. Korábban közreadott kronológiája – minden vitatható metodológiai problémája mellett – ezért is volt több mint hézagpótló dokumentum. De Nádházi Lajos makacs vallomástevőként egy nemzedék gyermekbarát elszánásainak kíván igazságot szolgáltatni. Legutóbbi munkája, „A magyarországi úttörőintézmények története és adattára” című 10 ívnyi kötet (kiadta a Magyar Úttörők Szövetsége) az „úttörőházak” emlék-műve kíván lenni.”

Dr. Nádházi Lajos munkásságát a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztálya

Vasvári Diplomával

ismerte el 2009. szeptember 12-én.

A Múltunk Öröksége Alapítvány Tájékoztatója

Szerkesztő: dr. Szabó Imre

Felelős kiadó: Jelenics József

Kiadja az Alapítvány kuratóriuma, 1035 Budapest III., Szél u. 19.

Szerzők: Jelenics József, Laurenszky Ernő, Magócsi Károlyné, Révész György, dr. Szabó Imre, dr. Tóth József, dr. Viczai Péter

Nyomdai előkészítő: Révész György

Nyomás: PharmaPress Nyomda

Felelős vezető: Dávid Ferenc igazgató